

EMMA
KAUSC

KDO CHCE,
*ten si mě
najde*

DEBUTOVALA DÍLEM, KTERÉ NA DOMÁCÍ SCÉNĚ BUDÍ SILNÉ REAKCE. ZA ROMÁN „NARUŠENÍ DĚJE“ ZÍSKALA CENU LITERÁRNÍ KRITIKY, ZÁROVEŇ VŠAK DOSTÁVÁ TOXICKÉ NÁLEPKY. MY SE S EMMOU KAUSC BAVILY I O PSANÍ JAKO O PRÁCI NA PLNÝ ÚVAZEK, O MÓDĚ A KOMPLIKOVANÝCH HRDINECH.

TEXT: ADÉLA NOSKOVÁ

K*dyž jsme si spolu povídaly před rozhovorem, zmínila jsi, že se opravdu chceš psaním živit. Po první knize a čerstvém ocenění – jak se na to díváš teď?*

Myslím, že existují dvě cesty, jak se dnes dá psaním uživit. Jedna vede přes domácí úspěch a vysoké prodeje, ta druhá přes zahraniční trh, kde – pokud autor prodá práva –, putuje většina výtěžku přímo jemu. A právě tahle druhá možnost možná bude moje cesta. Myslím, že lidé, kteří mě chtějí číst, si mě najdou.

V souvislosti s tím, co říkáš, narážíme i na téma propagace knih. Měla jsi pocit, že ti nakladatelství pomáhá, nebo ses musela postarat sama?

To je podle mě klíčový moment spolupráce a ne každý si to uvědomuje. Mnoho autorů si myslí, že nakladatelství udělá propagaci za ně, ale ve skutečnosti se pak ukáže, že mají od knihy odlišná očekávání než vy jako autor. Je důležité být v dialogu a hledat společnou cestu. Jinak to nefunguje.

Co v tvém případě nefungovalo?

Narazila jsem na to třeba v souvislosti s Cenou literární kritiky, kterou jsem vyhrála. Protože je ta cena relativně nová, ještě není úplně etablovaná a je těžké ji prosadit do širšího povědomí čtenářů, na rozdíl od Magnesie Litery, kterou většina lidí zná. I pro běžného čtenáře je to orientační bod, značka kvality. U té nové ceny to zatím nefunguje stejně, a možná se to ani nechce. To se ještě uvidí.

Dá se říct, že literární ceny mají nějakou „lobby“, podobně jako třeba ceny filmové? Funguje to v literatuře podobně?

Myslím, že spousta čtenářů je k pojmu „literární kritika“ docela opatrná, a právem. U nás je totiž často obrovský rozpor mezi tím, co čtou kritici a co běžní čtenáři. Právě proto si ale myslím, že je dobře, že Cenu literární kritiky někdo založil. Vzniká tu tak větší demokratizace prostoru. Dřív tu byla jen Litera, která tím pádem držela jistý monopol. Teď, když to hodně zjednoduším, to může fungovat trochu jako Zlaté glóby a Oscary. Magnesia Litera je ten tradiční „velký hráč“, zatímco Cenu literární kritiky vnímám jako alternativní a otevřenější platformu.

V čem konkrétně?

Třeba v tom, že v kolegiu Ceny literární kritiky jsou desítky lidí. To je podle mě důležité, když už je každá cena výsledkem určitého souboru názorů a náhod, tak čím širší kolektiv, tím větší šance na různorodost. U Litery máš často porotu o pěti lidech.

Letos jsi Cenu literární kritiky vyhrála, ale Magnesia Litera tě zcela ignorovala. Jak jsi to vnímala, osobně?

Poslouchala jsem jeden podcast, kde vystoupily dvě porotkyně – jedna z Magnesie a jedna z Ceny literární kritiky. A právě porotkyně z Litery mě veřejně očerňovala. Mluvila o tom, že ten můj román je „nesmyslný“, „arogantní“ a že se „snaží složitostí maskovat svou nahotu“. Myslím, že to vypovídá víc o neschopnosti dialogu než o mně. Shodila tím nejen mě, ale i celé rozhodnutí poroty ceny, kterou evidentně neuznává. A to je, podle mě, docela toxické.

Jaký to byl podcast?

Byl to podcast Respektu. Ta kritička v něm ještě dodala, že jsem „vyhrála o hlas“, jako kdyby to bylo něco méněcenného. Ale víš, historie se neptá, jestli jsi vyhrála o jeden nebo deset hlasů. I hokej se vyhrává jedna nula.

Knihla Narušení děje porazila mimo jiné Letnice Miroslava Lauča, který pak vyhrál Literu. Jak spolu vy dva vycházíte?

Máme kolegiální vztah, a o to víc mě mrzí, že se tahle kolegiálnita nemůže přenést i do rovin veřejné debaty o literatuře. On mi pogrataloval, ocenil moji práci, já respektuju tu jeho a vážím si toho, že vyhrál Literu. Proč se tenhle přístup nemůže stát normou i mezi kritiky? To bych si moc přála.

V literární sféře se řeší spousta velkých témat, ale pořád je tady jedno základní, čtenář. Máš představu, kdo je tvůj čtenář?

Vůbec si ho nepředstavuju. Ráda říkám, že kdo si mě bude chtít přečíst, ten si mě přečte. A vůbec nesouhlasím s tím, co tvrdí někteří zlí jazykové, že aby člověk porozuměl moji knize, musí mít „hrozně moc načteno“. Já sama, když čtu, tak mi nevadí, když něčemu nerozumím.

Takže ti vadí, když se kolem knihy vytvoří ta nálepka: „Tobě si k moři neber, to bude makačka na mozek?“

Přesně! Sama bych se od toho odradila. Vycházím z toho, jaká jsem sama čtenářka. Samozřejmě to neznám, že automaticky někomu sednu do vkusu, to je až další vrstva. Ale štví mě, když se na mě lepí nálepky jako „intelektuálka“,

„náročná“, „složitá“. To jsou výrazy, které spíš odrazují – třeba právě ty lidi, kteří by si ke mně jinak tu cestu našli.

Jakou nálepku bys na té knize chtěla mít? Vzpomněla jsem si na scénu z Bridget Jones, jak jí křtí knihu „Kafka“

motorka“ a na obálce je: „Nejlepší kniha všech dob“. Taký bys něco takového brala?

Na to se mě ještě nikdy nikdo nezeptal. Ano, tohle bych tam chtěla mít! Nebo něco jako: „Emma Kausc – druhá Bridget Jones.“ Ale kdybych to měla vzít vážně, tak by se mi líbilo, kdyby tam stálo třeba: „Kniha, která citlivě zkoumá nejistoty dnešního světa, identity a otázku, co vlastně znamená být člověkem.“ Tak nějak. Něco, co není marketingová hláška, ale vystihuje to, o co mi opravdu jde.

Jednou jsi zmínila, že momentálně nevíš, co psát dál. Posunulo se to nějak? A myslíš, že autor musí mít pořád nějaké téma?

Někteří autoři to tak mají a já je obdivuju. Znáám takové, kteří dokážou chrlit jedno téma za druhým. Anebo se celý život točí kolem jednoho jediného tématu, které zkoumají z různých úhlů. To je ostatně výhodné i z hlediska prodeje. Ale já teď žádné téma úplně nemám.

Fakt ne? Ani takové to „něco je ve vzduchu“?

No... Mám jeden nápad. Ale cítím, že potřebuju něco, co mě emočně vtáhne. Momentálně mám spíš koncept, co mě intelektuálně zajímá, ale chybí mi k tomu silný příběh a výrazné postavy. Potřebuju cítit, že to není jen myšlenka, ale že to opravdu chci vyprávět.

Emma Kausc

Vystudovala současnou kulturu, literaturu a kritickou teorii na King's College London. V roce 2018 byla za básnickou sbírku *Cykly* nominovaná na Cenu Jiřího Ortena. Za román *Narušení děje* (2023), získala Cenu literární kritiky. Aktuálně žije v Praze a chystá druhou prozaickou knihu.

Takže je pro tebe klíčové, aby tě to pohltilo? Aby přišel moment „teď to začne“?

Přesně. A ten teď zrovna nemám. Ale třeba přijde zítra.

Spousta lidí říká, že chce napsat knihu, ale jen málo z nich skutečně začne. A ještě méně ji dotáhne. Jak u tebe vypadá moment, kdy se opravdu pustíš do psaní?

U mě to je docela boj. Já se k tomu musím donutit. Kdybych se do toho nenutila vědomě, asi bych nikdy nic nenapsala. Prostě si řeknu: Teď si sednu k počítači a hodinu u toho budu, bez rozptýlení, bez telefonu, bez čehokoliv. Sama si ten čas naordinuju, protože jinak bych se do toho nikdy nepustila.

Takže tvrdá disciplína.

Rozhodně. Já o sobě dost pochybuju. Často mám tendenci vzdát něco ještě dřív, než s tím vůbec začnu. V hlavě si vytvořím dlouhý příběh o tom, proč to nemá cenu, ještě než tomu dám šanci. Takže abych to obešla, musím si prostě říct: Sedni si a začni. To nejhorší, co se může stát, je, že napíšu něco špatného. Ale aspoň budu mít možnost s tím dál pracovat. A kdybych na sebe nebyla takhle přísná, možná bych už nikdy nic nenapsala. Strach by mě úplně paralyzoval.

Máš za sebou výrazný úspěch, ale vlastně pořád máš, jak se říká, „o co bojovat“. Není to nakonec výhoda? Protože když někdo dostane všechno hned, může snadno ztratit motivaci.

Na jednu stranu mě to samozřejmě trochu štve, chtěla bych ty ceny. Jsem v tomhle úplně upřímná. Ale na druhou stranu je pravda, že právě to, co se zatím nepovedlo, mě pořád někam žene.

Často slyším, že ceny nejsou důležité. Ale říkají to hlavně ti, co jich mají doma plnou polici...

Já jsem v tomhle transparentní. Ne kvůli egu nebo potřebě říkat, že „je mám“. Ale protože vidím, jakou mají váhu. Zvlášť v zahraničí to funguje jako určitá měna, něco, co otevírá dveře. Můj nakladatel říká, že moje kniha je výjimečná, což je hezké, ale výjimečná je přece každá kniha – nějakým způsobem. A právě ceny můžou být konkrétním dokladem, že ta výjimečnost opravdu zazněla. Takže jsem za to ocenění moc vděčná – a vlastně je jedno, jestli je jen jedno nebo jich je dvacet. Už nějaké mám. A s tím už se dá pracovat.

A když jsme u toho, jak vlastně vnímáš obraz sebe samé jako odkaz ve veřejném prostoru? Máš pocit, že jsi někdy byla nespravedlivě škatulkovaná?

Myslím, že jo. Měla jsem pocit, že za mě dlouho mluvila jen ta kniha. Já sama jsem přitom úplně obyčejná holka, vedu normální život, mám běžné zájmy, jsem docela přístupná. Ale když se autor úplně oddělí od svého díla a mluví za něj jen text, tak to může zkreslovat. Lidi si pak myslí, že jsem nějaká nepřístupná intelektuálka, že se se mnou nedá normálně mluvit, že jsem jen chodící citát nebo abstraktní názor.

Že chybí ten lidský rozměr?

Přesně. A že se člověk bude bát dát si se mnou kafe, protože si bude připadat jako blbec. A to bych fakt nechtěla, protože si myslím, že jsem docela v pohodě. (smích) Už se mi párkrát stalo, že se mnou někdo začal mluvit a pak přiznal, že je mile překvapený.

Když se zeptám proč, řeknou, že podle té knihy čekali někoho úplně jiného. Že se to prostě vymyká tomu, co si představují pod debutem mladé ženy a tím pádem si automaticky myslí, že jsem stejná jako ta kniha. Což si myslím, že není pravda u nikoho.

Tak co by do tebe nikdo neřekl? Co je tvoje guilty pleasure?

No třeba že se úplně s chutí dívám na Love Is Blind, Too Hot to Handle a další reality shows. Otevřu si víno, nasypu si brambůrky a prostě vypnu. Čisto, prázdno, krásní lidé s bronzovými těly, kteří žijí úplně jiný život než já.

Když jsme u těch dojmů zvenku, působíš na fotkách hodně vážně. Když si tě člověk „vygooglí“, má pocit, že jsi dost striktní, přemýšlivá, stylová. Je to záměr?

Do určité míry. Už jako malá jsem milovala velkou světovou literaturu a chtěla jsem to promítnout i do své prezentace. Mám ráda sáčka, rtěnky, sedět v křesílku. Ale nepočítala jsem s tím, že mě kvůli tomu budou lidi vnímat tak vážně.

Mimochodem, když tě někdo potká, o čem by ses vlastně nejraději bavila?

O módě. To mě fakt baví a myslím, že je to i téma, u kterého se dá dobře zapístit rozhovor.

Jaký je tvůj přístup k módě? Je zjevné, že tě to baví.

Baví mě to moc. Velkou inspirací je pro mě Carolyn Bessette-Kennedy. Byla to minimalistická ikona devadesátých let, která mě fascinuje. Ne že bych se snažila kopírovat ji – to nejde – ale obdivuju, jak dokázala najít vlastní výraz, i když šla úplně proti módním trendům tehdejší doby. Vybírala si japonské designéry, pracovala s látkami a texturami způsobem, který působil strašně přirozeně. A o to víc mě baví, když dnes vidím, že má obrovský ohlas mezi mladými ženami na sociálních sítích.

Takže máš vlastně i současný kult.

Ano! Ale přitom je to kult, který nejde úplně zopakovat. To, proč

její styl fungoval, souvisí s tím, kdo byla – krásná, vysoká, štíhlá, ale hlavně nosila kvalitně ušité věci z krásných materiálů, které fungovaly v pohybu. To nejde nahradit černou sukní z konfekce.

Co je na psaní těžké?

Je náročné nejen psychicky, ale i časově. A psaní je u nás pořád hrozně podhodnocené, strukturálně i finančně. Většina lidí píše po nocích, bokem od své práce. A to se samozřejmě odráží i na tom, co vzniká. Když se podíváš na autory, kteří se psaním v Česku opravdu užívají, většinou nepíší kompozičně složité věci jako Narušení děje. A to není výtka. Jen je to jiné nastavení, přirozené se to promítá do stylu, tématu i rozsahu.

A ty jsi šla opačnou cestou, zajistila sis klid a prostor, abys to nemusela řešit existenčně.

Čtěla jsem si dopřát ten luxus, že tohle prostě nebudu řešit. Psaní je pro mě hodně

osobní a věděla jsem, že pokud chci napsat něco svobodného, musím si vytvořit podmínky. Tak jsem se předem snažila zajistit, že si to budu moci dovolit, i kdyby to pak nevydělávalo vůbec nic. Mít čas a prostor přemýšlet. To je větší privilegium, než se na první pohled zdá. Díky práci v marketingu v Londýně jsem si vytvořila finanční rezervu. Velkou část knihy jsem pak napsala během pandemie, měla jsem minimální náklady na život a mohla jsem být doma. Nepracovala jsem a úspory jsem vložila do psaní knihy. Možná to zvenku vypadá jako nesmysl, ale pro mě to dávalo smysl. Kdybych tu možnost neměla, nevím, jak dlouho by kniha vznikala.

Jaké jsou autorské honoráře?

Tady se pohybujeme v procentech, která jsou směšná. U debutujících autorů je to, co vím, běžně 8 až 15 % z prodejní ceny knihy. A náklad? Ten bývá třeba 800 až 2000 kusů. I když kniha prodá víc, ta procenta ti reálně nezaplatí ani nájem.

Takže ten vysněný první šek... co sis za něj koupila ty?

Za první větší honorář, ještě za básnickou sbírku, jsem si koupila prstýnek. A později, z honoráře za Narušení děje, jsem si dovolila sako za několik set eur. To byl pro mě velký luxus. Takové symbolické gesto: „Už si můžu koupit něco, co mám ráda.“ Teď už jsem si konečně mohla i něco málo našetřit, ale pořád to není žádný finanční zázrak. A práci to nenahradí ani zdaleka. Knižní trh je pro většinu píšících autorů nefunkční mašinerie. Veřejně o tom mluví a o změny se pokouší třeba Asociace spisovatelů. To ale nic nemění na tom, kolik lidí si stále ještě myslí, že jestliže se psaním neužíváš, prostě nepíšeš dobrou literaturu.

Máš nějaký „svůj“ druh hrdiny?

Zajímají mě komplikovaní lidé. Lidé, kterým je těžké rozumět. Není pro mě důležité, jestli je to muž nebo žena. Ale vždycky mě přitahují postavy, které jsou nejednoznačné, možná i trochu neproniknutelné. To je typ hrdiny, který mě nepřestává zajímat. ■